

STATUTUL JURIDIC AL PERSONALITĂȚII PRIN PRISMA STATULUI DE DREPT

Marian OCTAVIAN, Zinaida LUPAȘCU

În societatea dominată de idealurile de dreptate, umanism și democrație, se caută o armonizare a relațiilor dintre indivizi – ca parte, și societate – ca întreg, această funcție revenindu-i statului. Dreptul este văzut ca un mijloc necesar de conciliere a intereselor diferitelor grupuri sociale, persoane și societate. Personalitatea, drepturile și libertățile ei sunt văzute ca scop final al intervenției statului în viața socială și, totodată, ca limită a acestei intervenții.

Unul dintre reprezentanții de seamă ai liberalismului politic, francezul B.Constant (1767-1830), afirma că libertatea nu constă în faptul că puterea se află în mâna poporului, ci în independența individului față de puterea de stat. Libertatea este asigurată prin limitarea puterii statului, prin neamestecul acestuia în viața indivizilor.

În așa mod, doctrina politică liberală, fiind axată pe persoană ca ființă rațională, purtătoare și promotoare a propriilor sale aspirații și interese, a adus o nouă concepere a locului și rolului acesteia în societate, a raportului său cu politica și cu puterea. Nu persoana trebuie să se afle în serviciul puterii, ci

invers, puterea trebuie să-i creeze persoanei acel cadru social, economic, politic și juridic care să-i asigure realizarea propriilor scopuri și interese. Liberalismul plasează în locul autorității tradiționale persoana umană cu interesele și aspirațiile sale, însoțită de un larg sistem de drepturi și libertăți.

Democrația liberală modernă fundamentează raporturile stat–personalitate prin impunerea principiului că persoana trebuie să dispună de mecanisme legale pentru protecția drepturilor și intereselor sale personale contra interesului obiectiv sau arbitrar-subiectiv de stat. Statul liberal este conceput ca formă în interiorul căreia se exercită în armonie libertățile individuale.

În cadrul preocupărilor de determinare a unor relații dintre stat și persoană de natură să garanteze exercitarea drepturilor acesteia la adăpost de abuzurile puterii, apare conceptul statului de drept. El este o construcție juridică prin care se încearcă a restrânge sfera de acțiune a statului în favoarea libertății individului, căci statul de drept, înțeles ca extrema ratio, a fost invocat atunci când s-a căutat un mijloc de opoziție față de excesul puterii. Trebuie să menționăm că construcția statului de drept, care presupune, mai întâi de toate, structurarea ordinii juridice și controlul respectării ierarhiei normelor prin intermediul instanțelor cu scopul de a face constrângerea previzibilă și a lega normativ administrația, a părut suficientă pentru asigurarea statutului juridic al persoanei. Evoluția societății contemporane, cu expansiunea indispensabilă a puterii statale, cu necesitatea acută a normării, au infirmat însă această presupusă suficiență a statului de drept. Juridicizarea integrală, pe care o postulează statul de drept în scopul limitării puterii, se transformă în vector de difuzare și într-un instrument al acesteia.

Expansiunea puterii prin normare a necesitat crearea unor instrumente noi de limitare a ei, simpla legare normativă a administrației fiind insuficientă, incapabilă de a elimina arbitrarul din procesul de executare a puterii. Deci, pentru a fi în prezența unui stat de drept, nu este suficient să se instituie un mecanism juridic, care să garanteze respectarea riguroasă a legii, ci este totodată necesar ca acestei legi să i se dea un anumit conținut, inspirat de ideea promovării drepturilor și libertăților umane. Trebuie să se găsească un mijloc de a depăși domnia instrumentului, trebuie ca locul constituției separație a puterilor să fie luat de constituția garanției de drepturi, trebuie să se acorde preponderență organizării libertăților față de organizarea puterii. Astfel, pentru statul de drept, este caracteristică nu doar legarea necondiționată a tuturor actorilor sociali, inclusiv a statului, de lege, dar, de asemenea, acceptarea ideologică, juridică și organizatorică a inviolabilității și primatului drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Funcția statului de drept nu se limitează la măsuri restrictive de apărare și siguranță, ci se transformă în una activă, ce urmărește asigurarea progresului fiecărei persoane în realizarea dezideratelor sale. Ca rezultat, se desprinde o

altă caracteristică a statului de drept – respectarea strictă a principiului răspunderii reciproce a statului și a persoanei. Acest principiu se manifestă, mai întâi de toate, în fixarea normativă a limitelor de intervenție a statului în sfera privată a individului și a societății, în angajamentele specifice asumate de stat, destinate să asigure interesul persoanelor, în măsurile reale de responsabilitate a oficialilor statului pentru neexecutarea obligațiilor lor față de persoană și societate. În fine, conceptul complex al statului de drept fundamentează construcția, funcționalitatea și finalitatea sistemului juridic al unui stat, conferind principiilor acestuia un conținut valoric special.

Astăzi statul de drept se asociază cu totalitatea garanțiilor oferite statutului juridic al persoanei în scopul de a concilia libertatea și autoritatea. Statul se vrea, astfel, un garant al societății civile, o consecință firească a individualismului recunoscut, stimulat și protejat în societățile deschise, liberale. În centrul construcției statului de drept stă persoana, statutul juridic al acesteia, toată amenajarea instituțională fiind invocată în scopul protecției acestora.

Așadar, statul de drept nu poate fi redus la un simplu dispozitiv tehnic de organizare a ordinii publice și juridice, iar orice progres în apărarea și protecția drepturilor omului trebuie să fie asimilat cu o întărire a statului de drept. El își stabilește limitele, fixând mecanisme defensive contra unor ingerințe statale arbitrare, motivate prin binele comun și interesul general, în sfera de libertate a persoanei. Or factorii ce amenință statutul juridic al persoanei diferă de la o epocă la alta, de la o țară la alta, iar soluțiile trebuie să se adapteze acestor circumstanțe. Ca urmare, statul de drept se prezintă nu ca un concept cu caracter axiomatic, ci un concept cu o structură flexibilă, susceptibilă de evoluție și schimbare.

Cultura universală a drepturilor omului a ajuns în prezent un indicator care limitează principiul statului suveran, încearcă mai mult să le ascundă decât să le justifice. În aceste condiții, statutul juridic se prezintă ca nucleu al prevederilor legislative ce exprimă principiile fundamentale ale raporturilor dintre persoană și stat. Aceste principii fundamentează un proces principal nou de soluționare a problemelor vizând drepturile și libertățile persoanei, prefigurându-se măsuri cardinale în vederea asigurării și valorificării statutului juridic al persoanei. În cadrul acestor măsuri, este de necontestat rolul major al statului în consacarea și protecția statutului juridic al persoanei. Astfel, se poate afirma că rolul statului se manifestă prin: stabilirea drepturilor, libertăților și îndatoririlor, care în ansamblul lor formează statutul juridic al persoanei; reglementarea circumstanțelor și a condițiilor în care urmează să fie respectate și realizate acestea; identificarea subiecților responsabili de protecția, garantarea și promovarea statutului juridic al persoanei; stabilirea măsurilor de sancționare a încălcării statutului juridic al

persoanei, a mecanismului de tragere la răspundere a subiecților culpabili de aceasta și de restabilire a drepturilor și libertăților lezate etc.

Într-o formă indirectă, statutul juridic al persoanei este garantat și asigurat prin reglementarea în legislație a modului de organizare și funcționare a autorităților publice, a responsabilității acestora, a formelor de interacțiune dintre acestea și indivizi. Prin urmare, putem conchide că întreg edificiul statal are menirea de a-i asigura persoanei aplicabilitatea, viabilitatea și eficiența statutului său juridic.

Referințe:

1. RADU, L. Originea și evoluția statului. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*. 2009, nr. 2 (24), p.90-109.
2. POPESCU, S. *Statul de drept în dezbaterile contemporane*. București: Ed. Acad. Române, 1998. 268 p.
3. QUERMONNE, Jean-Louis. *Les regimes politiques occidentaux*. Paris: Points, 2006. 336 p.
4. NEGRU, B. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p.
5. ROBERT, Jacques. *Libertés publiques et droits de l'homme*. Paris: Montchrestien, 1999. 909 p.